

Valtakunnallisen lauantai- sulkemiskokeilun vaikutuk- sista alkoholijuomien myyntiin

Kalervo Leppänen

Käytetyt menetelmät

Lauantaisulkemiskokeilun vaikutuksia alkoholijuomien myyntiin on tutkittu seuraavilla tavoilla.

Ekonometristen mallien avulla on tarkasteltu, onko alkoholijuomien myynnissä kokeiluaikana tapahtunut muutoksia, joita ei voida selittää muilla myyntiin vaikuttaneilla tekijöillä. Mallien avulla on siis laskettu ennusteet kokeiluaanjaksolle ottamatta huomioon lauantaisulkemiskokeilua. Kokeilun vaikutuksia on etsitty toteutuneen myynnin ja laskettujen ennusteiden eroista. Tämä menetelmä soveltuu ko. tehtävän ratkaisuun hyvin, koska eri tekijöiden vaikutukset saadaan mallien avulla suoraan numeerisesti mitatuksi.

Kuukausittain laskettaville volyyminindekseille on laadittu graafiset ennusteet kokeiluaanjaksolle ottamatta huomioon lauantaisulkemiskokeilua. Kokeilun vaikutuksia on tutkittu tarkastelemalla näiden ennusteiden ja toteutumien välisiä eroja.

Kokeilun vaikutuksia on tutkittu myös tarkastelemalla toiselle vuosikolmannekselle laadittujen tuoteryhmittäisten myyntiarvioiden ja toteutumien välisiä eroja. Näiden tarkastelujen tuloksia on kuitenkin pidetty vain suuntaa antavina, koska yhdeltä kaudelta saatujen havaintojen tulkinta on erittäin vaikeaa.

Ekonometriset analyysit perustuvat prof. Aarni Nybergin kehittämiin malleihin. Aineiston valmistelusta ja analyysien suorittamisesta on vastannut luonnont.kand. Maija Salo.

Kaikkien em. menetelmien kohdalla on kokeilun vaikutusten erottamisen muista syistä tapahtuneista myynnin muutoksista tehnyt vaikeaksi se, että tutkimusta tehtäessä ei vielä ollut käytettävissä havaintoja kokeilukauden jälkeiseltä ajalta. Siis palautumista takaisin "normaaliin" myyntiin ei ollut mahdollista nähdä. Ekonometrisin menetelmin tehty laskelmat perustuvat olettamukseen, että reaalitytulot kasvavat 3 % vuonna 1978.

Tulokset

Taulukossa 1 esitetään ekonometriin analyysihin perustuvat arviot kokeilun vaikutuksista 100 %:n alkoholina mitattuun myyntiin prosenttisina muutoksina.

Vähittäismyynnin kohdalla kokeilun vaikutukset ovat selvästi nähtävissä. Odotusten mukaisesti näyttää kokeilu vähentäneen Alkon myymälöiden myyntiä ja lisänneen III-oluen myyntiä. Vähennys väkevien juomien ja viinien kohdalla on ollut arvion mukaan yhteensä 6,3 % ja IV-oluen kohdalla 13,2 %. Yhteensä myymälöiden myynnin arvioitu vähennys on ollut n. 7 %. Keskioluen vähittäismyynnin kasvuksi arvioidaan n. 5 %, jolloin koko vähittäismyynnin vähennykseksi saadaan n. 4 %.

Ravintolamyynnin kohdalla ei lauantaisulkemiskokeilun vaikutuksia pystytty laadittujen ekonometristen mallien avulla havaitsemaan. Myöskään ekonometrisen analyysin tuloksena saaduista vaikutuseroista vähittäis- ja kokonaisymyynnin välillä ei voitu tätä vaikutusta nähdä. Aineistona käytetyissä aikasarjoissa oli

Taulukko 1. Lauantaisulkemiskokeilun vaikutukset alkoholijuomien vähittäis- ja kokonaismyyntiin kesä-syyskuussa 1978 (100 %:n alkoholista laskettuna), %

kuukausi	vähittäismyynti			koko vähittäismyynti	kokonaismyynti
	väkevät juomat ja viinit	IV-olut	III-olut		
kesäkuu	— 4,8	— 3,8	+ 4,8	— 2,4	— 2,1
heinäkuu	— 6,1	—12,8	+ 6,0	— 3,4	— 3,4
elokuu	— 7,3	—19,2	+ 8,1	— 4,5	— 2,6
syyskuu	— 7,4	—19,0	+ 0,6	— 6,6	— 5,0
kesä-syyskuu	— 6,3	—13,2	+ 5,1	— 4,1	— 3,2

satunnaisten vaihteluiden osuus niin suuri, että kokeilun aiheuttamat mahdolliset pienet muutokset sekoittuivat niihin. Subjektivisempien ennusteiden tulkitaan perustuvien menetelmien pohjalta voidaan kuitenkin päätellä, että jos vaikutusta on ollut, se on ollut lievästi ravintolamyyntiä lisäävää, n. 2—3 % 100 %:n alkoholina laskettuun myyntiin.

Kokonaismyyntiin arvioidaan vähentyneen kokeilun vaikutuksesta 3,2 %. Eri-tyisesti IV-oluen vähittäismyyntiin kohdalla, mutta jossakin määrin myös väkevien juomien ja viinien kohdalla voidaan

havaita, että siirtyminen on tapahtunut vähitellen ja että pysyvämpi taso on saavutettu kahden viimeisen kokeilukauden aikana. Kokonaismyyntiin vähennys on näinä kuukausina ollut arvion mukaan 3,7 %.

Litramääräisesti (100 %:n alkoholiksi muutettuna) väheni väkevien juomien ja viinien vähittäismyynti n. 350 tuhatta litraa ja IV-oluen vähittäismyynti n. 106 tuhatta litraa. III-oluen vähittäismyynti lisääntyi n. 108 tuhatta litraa. Vähittäismyyntissä samoin kuin kokonaismyyntissä vähennys oli n. 348 tuhatta litraa.